

Statenbrief

Aan Provinciale Staten

Onderwerp	Omgevingsprogramma Faunabeleid en Monitoring
Datum	09-07-2024
Documentnummer	UTSP-412127065-2878
Van	Femmie Smit/Pien van Loenen
Telefoonnummer	+31643246406/+31628277125
E-mailadres	femmie.smit@provincie-utrecht.nl
Domein/opgave	LLO
Team	NEL
Portefeuillehouder	Sterk
Bijlagen	<ol style="list-style-type: none"> 1. Omgevingsprogramma Faunabeleid en Monitoring 2. Nota van Beantwoording inspraakreacties op het ontwerp Omgevingsprogramma Faunabeleid en Monitoring 3. Bijlage nota van beantwoording: reacties RGW

Geachte leden van Provinciale Staten,

Essentie / samenvatting:

Wij hebben op 9 juli 2024 het Omgevingsprogramma Faunabeleid en Monitoring (OFM) en de nota van beantwoording, inclusief bijlage met de reacties uit de commissie RGW, vastgesteld. De ingediende zienswijzen en de tijdens de PS vergadering van 19 juni aangenomen moties hebben tot aanpassing van de conceptversie van het OFM geleid. Hiermee is een programma tot stand gekomen dat, gezien de noodzaak voor bijsturing en vernieuwing, zoveel mogelijk recht doet aan de verschillende belangen van alle betrokken partijen bij dit onderwerp.

Het OFM is gericht op de balans tussen de bescherming en het behoud van soorten en het beperken van schade en overlast door de in de Omgevingswet erkende belangen te bewaken. Het geactualiseerde beleid stelt ons in staat om beter te kunnen voldoen aan de ontwikkelingen in de gerechtelijke uitspraken die eisen dat er verbetering en meer inzicht komt in de relaties tussen inzet preventieve maatregelen, afschot, schade en locaties. Ook zijn de voornemens uit het [coalitieakkoord "Aan de slag voor Utrecht" 2023-2027](#) en de ambities uit de Omgevingsvisie in het OFM verder uitgewerkt.

Inleiding:

Zoals medegedeeld in de [Statenbrief van 31 oktober 2023](#) is na vaststelling van het Ontwerp OFM de ontwerpversie van dinsdag 7 november 2023 tot en met maandag 18 december 2023 ter inzage gelegd. Daarna zijn de ingediende zienswijzen, samen met de inbreng vanuit uw Staten en de insprekers tijdens de commissievergadering van 29 november 2023, samengevat en opgenomen in onze nota van beantwoording. In de nota van beantwoording leest u onze reactie hierop en of dit heeft geleid tot aanpassing van het OFM.

Eerder was de planning om dit programma samen met de nota van beantwoording op 27 februari 2024 door Gedeputeerde Staten (GS) te laten vaststellen. Aangezien de integrale afweging van de verschillende financiële claims in de Kadernota is voorbehouden aan PS, is de vaststelling van het OFM uitgesteld tot na de vaststelling van de Kadernota 2025 – 2028 op 19 juni 2024.

Met de vaststelling van de Kadernota is duidelijk geworden welke financiële middelen beschikbaar zijn voor de uitvoering van de (wettelijke) taken van het faunabeleid en heeft GS het OFM vastgesteld. Met de vaststelling zijn ook de op 19 juni 2024 door PS aangenomen moties 70 "Begeleide overgang eigen risico Faunaschade" en 71 "Duurzame definitie Staat van Instandhouding" afgedaan.

Hieronder delen we, de belangrijkste redenen voor de bijsturing en vernieuwing, daarna geven we de kern van de nota van beantwoording weer en tot welke wijzigingen dit heeft geleid. Daarna komen we tot de kern van het nieuwe beleid, de financiële consequenties en het vervolg.

De belangrijkste redenen voor de bijsturing en vernieuwing zijn:

- het nieuw op te stellen faunabeheerplan (FBP) door de Faunabeheereenheid Utrecht (FBE). Met het oog op het aflopen van het Faunabeheerplan 2019-2025 en de tijdige voorbereiding vraagt de FBE met urgentie om kaders, ook vanwege een snelle intensivering van de noodzakelijke dataverzameling;
- de gerechtelijke uitspraken die eisen dat er verbetering komt en meer inzicht in de relaties tussen inzet van preventieve niet-dodende maatregelen, afschot, schade en locaties. Daardoor is er meer onderzoek en monitoring en verzameling van data nodig;
- beter inzicht in de staat van instandhouding van soorten is nodig, waarvoor meer trendmonitoring vereist is. Bij gebrek aan monitoring kan de trend, en daarmee de staat van instandhouding niet bepaald worden. Wat leidt tot het niet, of zeer beperkt, kunnen verlenen van vergunningen voor schadebestrijding en/of het goedkeuren van een faunabeheerplan;
- de uitwerking van uw ambities uit de provinciale Omgevingsvisie, die gericht zijn op het zoveel mogelijk voorkomen van (gewas)schade door inzet van diervriendelijke, niet dodelijke, methoden;
- onze voornemens uit het coalitieakkoord "Aan de slag voor Utrecht" 2023-2027 om te komen tot een goed faunabeheer gericht op het voorkomen van schade, het in stand houden van soorten en waarbij ieder zijn rol pakt. Uit dit akkoord zijn ook meegenomen in paragraaf 2.3 de keten van dierenambulances voor wilde dieren en in hoofdstuk 5 de natuureducatie en communicatie over dit onderwerp;
- de samenwerking binnen het faunabeleidsveld. In paragraaf 2.1 van het OFM gaan wij in op de actoren en hoe deze samenwerken;
- er is een koppeling gelegd met het Uitvoeringsprogramma invasieve exoten 2022-2026. De FBE kan een rol vervullen in de beheersing en uitroeiing van invasieve exoten.

In de **nota van beantwoording** zijn de ingediende zienswijzen (met in een bijlage de inbreng vanuit uw Staten) tijdens de commissievergadering van 29 november 2023 samengevat. Hieronder leest u de punten waar de meeste zienswijzen op zijn ingediend en hoe we deze meenemen in het vervolg.

- Te beginnen met de wijziging van het **eigen risico**. Uit de ingekomen zienswijzen volgen veel bezwaren tegen de verhoging van het eigen risico van 5% naar 20%. De door PS op 19 juni 2024 aangenomen motie 70 "Begeleide overgang eigen risico Faunaschade", sluit aan bij deze zorgen en stelt een stapsgewijze verhoging voor in een periode van 5 jaar. Dit is verwerkt in het OFM. Met deze aanpassing van het eigen risico blijven we preventie stimuleren en verwachten wij dat de financiële last voor grondgebruikers beheersbaar blijft. Indien deze aanpak wel/niet succesvol blijkt, kan het eigen risico na evaluatie nog worden bijgesteld.
- Daarnaast gaan een groot aantal zienswijzen over de **uitvoerbaarheid van het OFM**. Gebleken is dat de wijze waarop het beheer tot nu toe heeft plaatsgevonden in veel gevallen niet heeft geleid tot een afname van de schade. Dat betekent dat, willen wij deze schade omlaag brengen, er gekeken moet worden naar nieuwe oplossingen, ook op het gebied van preventie. Het OFM benoemt maatregelen waarvan uit onderzoek en praktijkervaring blijkt dat deze effectief en efficiënt kunnen zijn in het verminderen schade en/of nodig zijn om deze effectief en efficiënt te kunnen blijven uitvoeren.
- Uit de zienswijzen blijkt de zorg vanuit de jagerswereld dat preventieve maatregelen betekenen dat de mogelijkheden voor **afschot** worden beperkt. De doelstelling van het beleid ten aanzien van de

overwinterende ganzen is deze effectiever te verjagen naar de ganzenrustgebieden om de schade hier te concentreren en buiten deze gebieden te verminderen. Hiertoe wordt, onder voorwaarde van de aanwezigheid van voldoende geschikte ganzenrustgebieden, voldaan aan de wettelijke vereisten, de verjaging geïntensiveerd en bieden wij de FBE juist verruimde mogelijkheden voor ondersteunend afschot buiten deze gebieden.

- Tijdens de RGW-commissie van 29 november 2023 en uit de zienswijzen bleek onvrede te bestaan over het **participatieproces**. We hebben het proces zo ingericht dat er op meerdere momenten inspraak mogelijk was (bijeenkomst 17 april 2023, conceptversie OFM gedeeld om reacties op te halen, de terinzagelegging van de ontwerpversie en inspraakmogelijkheid RGW-commissie). Het OFM is een beleidsstuk op hoofdlijnen en stopt niet bij de vaststelling van het programma. Het programma is, onder andere, vastgesteld, zodat FBE aan de slag kan met het faunabeheerplan (FBP). Deze wordt dit en het komende jaar opgesteld en vraagt ook om verdere afstemming met de betrokken partners. De WBE's zijn hierin een belangrijke partner. Wij nodigen hen dan ook uit om via de FBE hun expertise in te brengen bij de totstandkoming van het nieuwe FBP.
- Er zijn bezwaren over hoe de term **staat van instandhouding (Svl)** van soorten in het OFM wordt uitgelegd en hoe deze bepaald wordt. We hanteren de begripsbepaling uit de Omgevingswet, genoemd in de bijlage van het Besluit kwaliteit leefomgeving. Om het OFM leesbaar en begrijpelijk te houden, sluit de letterlijke tekst niet overal exact aan op de wettelijke tekst, maar geldt dat wel voor de inhoud. Naar aanleiding van de aangenomen motie 71 "Duurzame definitie Staat van Instandhouding" zijn in de definitieve versie de voorwaarden voor een gunstige staat van instandhouding zo opgenomen dat deze gelijk zijn aan de wettekst.
- Tot slot zijn er zorgen geuit over de **invoering van adaptief beheer** voor het populatiebeheer van hoefdieren en grauwe ganzen. Deze aanpak is nog relatief nieuw in Nederland en daarom is het advies deze aanpak allereerst uit te proberen via een pilot. Waar het in de ontwerpversie als uitgangspunt genomen werd, is het in het definitieve programma als pilot gepositioneerd.
- Een ander punt dat betrekking heeft op de uitvoerbaarheid van het OFM is **de inzet van de wildbeheereenheden (WBE's) en vrijwilligers bij preventieve maatregelen**. Wij zijn overtuigd van de door de WBE's gevoelde verantwoordelijkheid en hebben een grote waardering voor hun inzet en die van hun leden. De geconstateerde problemen en de daaruit voortvloeiende onvrede is vooral het gevolg van het wettelijke stelsel en de ontwikkelingen in de jurisprudentie. Als bevoegd gezag pogen wij met het OFM de uitvoerders te ondersteunen door de juridische problemen te benoemen en handvatten te bieden om hiermee om te gaan.

We informeren u hieronder graag over de kern van het definitieve beleid in het OFM.

Kern OFM

De kern van het nieuwe beleid staat in hoofdstuk 3 en 4 van het OFM.

In **hoofdstuk 3 Faunabeleid** gaan we in op de nieuwe nadere uitwerking van het faunabeleid. Om meer duidelijkheid te geven, is de kern van het nieuwe beleid teruggebracht tot drie stappen: preventie, afschot, en populatiebeheer.

Stap 1: Schade beperken met niet-dodende maatregelen

Het inzetten van preventieve maatregelen is het uitgangspunt van het wettelijke stelsel, de jurisprudentie en het provinciale beleid. Het gaat niet om nieuwe provinciale eisen. Het nemen van deze maatregelen is in eerste instantie een verantwoordelijkheid van de grondgebruikers zelf. De gezamenlijke grondgebruikers zijn verenigd in de Faunabeheereenheid. Deze heeft als wettelijke taak om de schadebestrijding te coördineren. Het begrip schadebestrijding omvat, niet alleen afschot maar ook preventieve maatregelen. Wij leggen dan ook hier meer de nadruk op dan tot nu toe wellicht het geval is geweest.

Stap 2: Schade beperken via dodende maatregelen in/op schadegebieden

Het bovenstaande neemt niet weg dat het waarschijnlijk niet mogelijk zal zijn om alleen middels het inzetten van preventieve middelen de schade voldoende te beperken en dat dodelijke middelen (met name afschot) nodig zullen blijven. De Faunabeheereenheid zal de noodzaak hiervoor in haar faunabeheerplan onderbouwen.

Stap 3: Schade beperken via populatiebeheer

Voor soorten waarvan aangetoond kan worden dat het terugdringen in aantal nodig is vanwege ecologische en/of maatschappelijke belangen c.q. doelen staan we populatiebeheer toe. Het gaat hier om bijvoorbeeld soorten zoals grauwe gans, ree en damhert.

Indien aangetoond wordt dat schade niet (voldoende) kan worden voorkomen via niet-dodende en/of dodende maatregelen, kan de grondgebruiker, in veel gevallen, een tegemoetkoming aanvragen.

Financiële consequenties

Er zijn financiële consequenties verbonden aan het besluit. De kosten zijn in de kadernota tot en met 2028 opgenomen. Voor de periode erna zullen nieuwe voorstellen worden gedaan voor extra middelen ter uitvoering van het OFM.

Berekend zijn de kosten, beschikbare middelen en benodigde (provinciale) middelen voor de uitvoering van het OFM in ieder geval tot en met 2028. De totale kosten die gemoeid zijn met het faunabeleid zijn groot en gaat om bijna 8 miljoen euro per jaar. Het gaat daarbij om:

- Wettelijke taken (o.a. opstellen faunabeheerplan, schade-uitkeringen en trendmonitoring)
- IPO-afspraken (wolfwerende rasters, interventierichtlijn wolf)
- Coalitieakkoord (o.a. onderzoek en registratie preventieve maatregelen, uitvoering faunabeheerplan)
- PS-besluit (verwilderde kattenaanpak, onderzoek fruitmotie, draaiboek edelherten)
- Capaciteit

Een deel van de kosten tot en met 2028 worden gedekt uit de huidige begroting, een deel uit de Reserve Realisatiestrategie Natuurvisie en een deel uit de Kadernota 2025-2028.

Open einde regeling faunaschade

Een belangrijk onderdeel in het OFM is de open einderegeling faunaschade. Alle provincies zijn wettelijk verplicht de faunaschade uitkeringen conform de openeinderegeling te betalen. Het gaat om schade aan agrariërs veroorzaakt door (beschermd) diersoorten zoals de grauwe gans, de mees of de wolf.

Elk jaar ontvangt provincie Utrecht een factuur voor deze faunaschade. Voor 2023 gaat het om €4,3 miljoen. Het is geen vaststaand bedrag en de hoogte ervan is onvoorspelbaar. Het bedrag loopt jaarlijks op en kan fluctueren waardoor het moeilijk te begroten is. Ondanks dat in de Kadernota 2025 rekening is gehouden met een jaarlijkse stijging van €300.000,- ziet het er naar uit dat er voor de komende jaren een extra tekort zal ontstaan.

Zover als nu berekend kan worden, gaat het om een bedrag van circa €4,6 miljoen tot en met 2028. Het voorstel is om bij het opstellen van de Kadernota 2026 het verwachte meerjaren tekort van de wettelijke taak inzichtelijk te maken en een integrale afweging te maken om het geraamde tekort te financieren.

Kosten en dekking OFM

Tabel 1: Kosten en dekking OFM per jaar

<i>bedragen x € 1.000</i>	2024	2025	2026	2027	2028	totaal
<i>totaal lasten</i>	6.542	7.780	7.945	7.975	8.345	38.587
structurele middelen begroting	5.907	5.054	5.404	5.404	5.404	27.173
dekking RSN	635	2.212				2.847
dekking Kadernota: reserve Landelijk Gebied, onderdeel Groene Contour		254	2.541			2.795
dekking Kadernota: bodemdalingmiddelen		260				260
dekking Kadernota: algemene middelen				2.571	2.941	5.512
<i>totaal dekking</i>	6.542	7.780	7.945	7.975	8.345	38.587

Vervolprocedure / voortgang:

Schadebestrijding, met name daar waar het betrekking heeft op het doden van dieren, is een maatschappelijk gevoelig onderwerp. Hierbij is het de uitdaging om enerzijds een balans te vinden tussen het behoud van soorten en hun leefgebieden en het beperken van schade anderzijds. We zien dat dit streven breed wordt gedragen, maar ook de verschillende ideeën en opvattingen over hoe we daar moeten komen. En dat is ook logisch; we hebben immers te maken met uiteenlopende perspectieven, prioriteiten en benaderingen die elk hun eigen waarde en betekenis hebben in het bredere kader van natuurbehoud en faunabeheer. Zo hebben agrariërs, natuurorganisaties, jagers en overheid elk hun eigen benadering en tegelijkertijd zijn zij allemaal onmisbare spelers in het grotere geheel. Met het OFM zoeken we naar de balans in deze diversiteit van benaderingen binnen de grenzen van de wet en regelgevende kaders.

De beleidsvoorstellen zijn bedoeld om de Faunabeheereenheid en de uitvoerders te ondersteunen bij hun werkzaamheden en om in de toekomst de schadebestrijding op een effectieve en juridisch houdbare wijze voort te kunnen (laten) zetten. Het is aan de Faunabeheereenheid om met inbreng vanuit de sector en deskundigen in haar Faunabeheerplan het beheer nader vorm te geven. Het plan wordt goedgekeurd door GS en zal vervolgens ter kennisgeving aan u worden verzonden. Verder zal in samenwerking met de betrokken partners gestart worden met de planning, zoals vermeld in H7 van het OFM.

Gedeputeerde Staten van Utrecht,

Voorzitter,
mr. J.H. Oosters

Secretaris,
mr. drs. A.G. Knol-van Leeuwen